

ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

Knowledge, attitude and practice concerning the use of analgesic drugs of
Mathayomsuksa three students in Bangkok Metropolitan Administration Schools

สมศรี เจริญพิชิตนันท์ * วท.บ.(พยาบาล) กศ.ม.(สุขศึกษา)
Somsri Charoenpichitnon . * B.Sc. (Nursing)
M.Ed. (Health Education).

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา เปรียบเทียบความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครตามตัวแปรด้านต่างๆ คือ เพศ อายุของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ครอบครัว ลักษณะครอบครัว ลักษณะการเดินทางไปรับบริการที่สถานบริการสาธารณสุข การมีบุคคลในครอบครัวมีประสบการณ์ทางการแพทย์หรือสาธารณสุข รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับเจตคติ ความรู้กับการปฏิบัติ และเจตคติกับการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 382 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบทดสอบ และแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 5 ตอน คือ

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน แบบทดสอบความรู้มีค่าความเชื่อมั่น .7854 แบบสอบถามเจตคติมีค่าความเชื่อมั่น .8200 แบบสอบถามการปฏิบัติมีค่าความเชื่อมั่น .8824 และแบบสอบถามปลายเปิดแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที่ ค่าสถิติเอฟโดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทดสอบรายคู่โดยวิธีของนิวแมน คูสส์และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครมีความรู้ในการใช้ยาแก้ปวดในระดับต่ำ มีเจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดในระดับดี เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดกับตัวแปรต่างๆ พบนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีเจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนนักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีรายได้ครอบครัวต่างกันจะมีการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวด และมีความรู้ในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* พยาบาลวิชาชีพ ศูนย์บริการสาธารณสุข 55
สำนักงานมัธยม กรุงเทพมหานคร

(ตามลำดับ) ส่วนตัวแปรด้านอื่นๆไม่พบความแตกต่างกัน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับ เจตคติ ความรู้กับการปฏิบัติ เจตคติกับการปฏิบัติในการ ใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ทาง บวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.348, 0.248, 0.541$ ตามลำดับ)

คำสำคัญ : การใช้ยา, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3, ยาแก้ปวด

Abstract

The purposes of this survey research were to study and compare the use of analgesic drugs behaviors regarding to the knowledge, attitude and practice of Mathayomsuksa three students in Bangkok Metropolitan Administration schools. The variables were sexes, ages of the guardians, educational levels of the guardians, guardian's occupations, family's incomes, types of families, the convenience to go to the public health service centers, medical or public health service experiences of their relatives.

The sample size consisted of 382 students who were selected by multistage random sampling. The set of questionnaires was constructed by the researcher and consisted of 5 parts, i.e., general information about the students, a knowledge test with the confidence value of .7854, an attitude test with the

confidence value of .8200, a practice test with the confidence value of .8824 and an open end questionnaire. Percentages, arithmetic means, standard deviations, t-test, F-test, one way analysis of variance, multiple comparison by Newman Keuls method, and Pearson product moment correlation coefficient were used for the data analysis.

The results showed that the student's knowledge on the analgesic drugs was insufficient. The attitude and the practice of the use of analgesic drugs were good. Comparing the attitude and the practice of the use of analgesic drugs among the male and female students were statistically significant difference at the .05 level, and among the students with different guardian's occupations, the students with different incomes of the families were statistically significant difference in the practice of the use of analgesic drugs and was statistically significant difference in the knowledge of the use of analgesic drugs at the .05 level. The knowledges and the attitudes, the knowledges and the practices and the attitudes and the practices on the use of analgesic drug among the students in Mathayomsuksa three in Bangkok Metropolitan Administration schools were statistically significant related in the positive direction at .01 level, ($r = 0.348, 0.248, 0.541$ respectively)

Key words : Drug Utilization, Mathayomsuksa three students, Analgesic Drugs

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยานับเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ถึงแม้ว่ายาจะมีประโยชน์มากมาย แต่ถ้าผู้ใช้ ใช้อย่างพร่ำเพรื่อไม่ถูกต้อง ยาก็มีโทษเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2538 กระทรวงสาธารณสุขได้ใช้งบประมาณในการนำเข้ายาจากต่างประเทศและวัตถุดิบในการผลิตยาเป็นจำนวนถึง 31,018.45 ล้านบาท (กระทรวงสาธารณสุข, 2539) ในงบประมาณจำนวนนี้ยาแก้ปวดเป็นยาที่ต้องจัดสรรงบประมาณมาจัดหามากเป็นอันดับแรก (พรทิพย์ สุประดิษฐ์, 2538) และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนยาแก้ปวดที่ได้ขึ้นทะเบียนของกระทรวงสาธารณสุขมีมากถึง 2,429 ตำรับ คิดเป็นร้อยละ 13.24 ของตำรับยาทั้งหมดจำนวน 18,351 ตำรับ (ศิริลักษณ์ กุลวิฑิต, 2538) ยาแก้ปวดจึงมีการวางขายอยู่หลายชนิด ทั้งอยู่ในรูปของสูตรเดี่ยวและสูตรผสม

ยาแก้ปวด เป็นยาแผนปัจจุบันที่มีให้เลือกใช้ได้มากมาย และมีประชาชนจำนวนมากที่ใช้ทั้งผู้ที่ใช้แรงงาน เช่น เกษตรกร (สอาดลักษณ์ จงคล้ายกลาง, 2538) กรรมกรก่อสร้าง (ภิรมย์ กมลรัตนกุลและคณะ, 2540) หรือประชาชนทั่วไปที่ใช้ยาแก้ปวดในการบรรเทาอาการปวดในระบบต่างๆ (วินัส ปัทมภาสพงษ์ และไพบุลย์ ดำริห์, 2533) ซึ่งยาแก้ปวดมีรวมอยู่ในหลายรูปแบบ เช่น ยาชุดแก้ปวดเมื่อย แก้ปวดศีรษะไมเกรน ปวดประจำเดือน ยาคลายกล้ามเนื้อ นอกจากการรับ

ประทานยาแก้ปวดในการบรรเทาอาการในหลายๆ กลุ่มแล้ว ยังมีประชาชนบางกลุ่ม ที่ใช้ยาแก้ปวดเมื่อเกิดอาการอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การรับประทานยาท้มใจกับน้ำปลา เมื่อมีอาการท้องเสียหรือเป็นบิด หรือรับประทานยาเพื่อให้มีแรงทำงาน ระวังอาการใจคอหงุดหงิด (สารภี ลีประเสริฐ, 2531) บางกลุ่มจะใช้ยาแก้ปวดเพื่อให้เกิดความขยันทำงานได้มากโดยไม่รู้สึเหนื่อย (กล้าหาญ ภักดีพิลาส, 2533; จริยาวัตร คมพยัคฆ์, 2527)

จากปัญหาการใช้ยาแก้ปวดโดยขาดความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจของประเทศชาติและปัญหาทางสุขภาพอนามัยของประชาชน จึงน่าที่จะมีการพิจารณารณรงค์ ปลุกฝังให้ประชาชน มีความสามารถในการเลือกใช้ยาแก้ปวดอย่างถูกต้อง โดยการเริ่มตั้งแต่วัยเรียน ซึ่งเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็จะมีความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดที่เหมาะสมต่อไป สำหรับเด็กที่อยู่ในวัยเรียนจัดได้ว่าเป็นกลุ่มประชากรที่อยู่ในวัยของการรับรู้ การเรียนรู้ในทุก ๆ ด้าน พฤติกรรมต่างๆ จะได้รับอิทธิพลมาจากครอบครัวและสภาพของสังคมสิ่งแวดล้อม

ในฐานะที่เป็นบุคลากรทางด้านสาธารณสุข ได้ตระหนักถึงปัญหาการใช้ยาแก้ปวดจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียน โดยจะศึกษาในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของวัยนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวด ของนักเรียนชั้นมัธยม

ศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ตามตัวแปรต่างๆคือ เพศ อายุของผู้ปกครอง ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง รายได้ของครอบครัว ลักษณะครอบครัว ลักษณะการเดินทางไปรับบริการที่สถานบริการสาธารณสุข การมีบุคคลในครอบครัวมีประสบการณ์ทางการแพทย์หรือสาธารณสุข

3. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับเจตคติ ความรู้กับการปฏิบัติและเจตคติกับการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับปรุงเนื้อหาและการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ยา โดยเน้นความจำเป็นในการใช้ยาแก้ปวดที่เหมาะสม และต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

3. เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปลูกฝังความรู้ เจตคติและการปฏิบัติและเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดที่ไม่ถูกต้องสำหรับเด็กนักเรียนในระดับต่างๆ เพื่อจะเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับครอบครัวต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็น

นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2542 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 48 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,770 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ได้นักเรียนทั้งสิ้น 398 คน ทำการเก็บข้อมูล เป็นเวลา 5 สัปดาห์ ตั้งแต่ วันที่ 14 มิถุนายน 2542 ถึง 19 กรกฎาคม 2542 ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 382 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.98 ของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน ตามตัวแปรปัจจัยด้านต่างๆ

2. แบบทดสอบความรู้ในการใช้ยาแก้ปวด จำนวน 20 ข้อ มีค่าความยากง่าย 0.22-0.66 ค่าอำนาจจำแนก 0.24-0.55 และค่าความเชื่อมั่น 0.7854

3. แบบสอบถามเจตคติต่อการใช้ยาแก้ปวด จำนวน 19 ข้อ ค่าอำนาจจำแนก 0.25-0.57 และค่าความเชื่อมั่น 0.8200

4. แบบสอบถามการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดจำนวน 20 ข้อ ค่าอำนาจจำแนก 0.26-0.74 และค่าความเชื่อมั่น 0.8824

5. แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็น ปัญหาในการใช้ยาแก้ปวด

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Sciences Personal Computer) ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของ

นักเรียน โดยการแจกแจงความถี่ คิดเป็นร้อยละ

2. วิเคราะห์ระดับความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดตามตัวแปร ด้านต่าง ๆ

3.1 โดยใช้ independent t-test ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม

3.2 โดยใช้ One-way analysis of variance ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม และทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ Newman Keuls

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้กับเจตคติ ความรู้กับการปฏิบัติและเจตคติกับการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวด โดยวิธี Pearson product moment correlation coefficient

5. วิเคราะห์ปัญหา และประสบการณ์การใช้ยาแก้ปวด

ผลการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 54.45 ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะมีอายุ 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.81 การศึกษาของผู้ปกครองอยู่ในระดับประถมศึกษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.90 ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 56.02 มีรายได้ครอบครัวในช่วง 3,001-8,000 บาทต่อเดือนคิดเป็นร้อยละ 44.24 นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 60.99 มีความสะดวกในการเดินทางไปรับบริการที่สถานบริการสาธารณสุข ร้อยละ 77.23 ไม่มีบุคคลในครอบครัวมีประสบการณ์ทางการแพทย์หรือสาธารณสุข คิดเป็นร้อยละ 96.34

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานครมีความรู้ในการใช้ยาแก้ปวดระดับต่ำ มีเจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดในระดับดี

3. นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีเจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการ
ใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกตามเพศ

	n	$\bar{X}$	SD	t	p-value
ความรู้					
ชาย	174	9.8506	3.1933	0.758	0.449
หญิง	208	10.1058	3.3432		
รวม	382	9.9902	3.2711		
เจตคติ					
ชาย	174	2.4404	0.2462	2.379*	0.018
หญิง	208	2.4967	0.2162		
รวม	382	2.4711	0.2317		
การปฏิบัติ					
ชาย	174	1.4537	0.2886	2.839*	0.005
หญิง	208	1.5288	0.2146		
รวม	382	1.4946	0.2535		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อนำการปฏิบัติไปทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของนิวแมนคูลส์ (Newman Keuls method) พบผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกรรมมีการ

ปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างจากอาชีพอื่น ๆ โดยผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกรรมมีการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดน้อยกว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รับราชการและประกอบ ธุรกิจส่วนตัว ดังตารางที่ 2

ตาราง 2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการ
ใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	Fratio	p-value
ความรู้					
ระหว่างกลุ่ม	4	20.58	5.147	0.478	0.75
ภายในกลุ่ม	377	4063.37	10.778		
รวม	381	4083.95			
เจตคติ					
ระหว่างกลุ่ม	4	0.397	0.0992	1.864	0.116
ภายในกลุ่ม	377	20.063	0.0532		
รวม	381	20.460			
การปฏิบัติ					
ระหว่างกลุ่ม	4	0.726	0.182	2.882*	0.023
ภายในกลุ่ม	377	23.750	0.063		
รวม	381	24.476			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่างกัน มีความรู้ในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของนิวแมนคูลส์

(Newman Keuls method) ปรากฏว่าไม่มีรายได้ครอบครัวคู่ใดเลยที่มีความแตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนเฉลี่ย ความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการ
ใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำแนกตามรายได้ครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	Fratio	p-value
ความรู้					
ระหว่างกลุ่ม	4	113.41	28.350	2.692*	0.031
ภายในกลุ่ม	377	3970.54	10.5320		
รวม	381	4083.95			
เจตคติ					
ระหว่างกลุ่ม	4	0.45	0.1112	2.102	0.080
ภายในกลุ่ม	377	20.01	0.0531		
การปฏิบัติ					
ระหว่างกลุ่ม	4	0.06	0.0159	0.246	0.912
ภายในกลุ่ม	377	24.41	0.0647		
รวม	381	24.47			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ความรู้กับเจตคติ ความรู้กับการปฏิบัติ และเจตคติกับการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.348, 0.248, 0.541$ ตามลำดับ) ดังตารางที่ 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างความรู้กับเจตคติ ความรู้กับการปฏิบัติและเจตคติ
กับการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

	ความรู้	เจตคติ	การปฏิบัติ
ความรู้	-	0.348*	0.248*
เจตคติ		-	0.541*
การปฏิบัติ			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร

1. ด้านความรู้ในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับต่ำ และการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดอยู่ในระดับดี ซึ่งจากความรู้ที่อยู่ในระดับต่ำนั้น เนื่องจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับความรู้ในการใช้ยาแก้ปวดจากวิชาสุขศึกษา พ013 ในภาคการศึกษาที่ 1 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เท่านั้น ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับยาสามัญประจำบ้าน ยาสมุนไพร รวมทั้งหลักการใช้ยาทั่วไป ซึ่งไม่ได้เน้นเรื่องการใช้ยาแก้ปวด จึงทำให้นักเรียนมีความรู้ในการใช้ยาแก้ปวดน้อย ส่วนเจตคติและการปฏิบัติที่อยู่ในระดับดีนั้น เนื่องจากเจตคติเป็นความรู้สึนึกคิด ความเชื่อ ความเห็นที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หลังจากที่ได้รับประสบการณ์ และเจตคติเป็นนามธรรม ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกด้านการปฏิบัติ เป็นไปได้ว่านักเรียนอาจจะได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งอื่น เช่น ทางสื่อสารมวลชน ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ทำให้ได้รับประสบการณ์ และรู้จักบทบาทในการดูแลสุขภาพของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนเจตคติ และการปฏิบัติให้ถูกต้องยิ่งขึ้น

2. เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านความรู้ ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงมีความรู้ในการใช้ยาแก้ปวดไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งได้รับความรู้จากการเรียน

ในวิชา พ013 เหมือนกัน จึงทำให้ความรู้ที่ได้รับของนักเรียนไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านเจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง มีเจตคติ และการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนหญิงมีแนวโน้มด้านความละเอียดอ่อน ความรอบคอบ ความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของตนเองมากกว่านักเรียนชาย ซึ่งนักเรียนชายเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยในบางครั้งจึงมักไม่ให้ความสนใจในสุขภาพของตนเอง นอกจากอาการเจ็บป่วยขั้นรุนแรง หรือเห็นผลอันตรายเกิดขึ้นเท่านั้น เช่นเดียวกับโฮบ (Hope : 1993 : 128) ที่ได้ศึกษาถึงความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องแอลกอฮอล์ พบว่านักเรียนหญิงมีทักษะในการใช้ยาและแอลกอฮอล์ดีกว่านักเรียนชาย ดังนั้นจึงพบว่า เพศจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อเจตคติ และการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวด

3. เมื่อเปรียบเทียบความรู้ เจตคติและการปฏิบัติการใช้ยาแก้ปวดกับอาชีพของผู้ปกครองพบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันมีการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกรรม มีการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างจากผู้ปกครองนักเรียนที่มีอาชีพรับจ้าง รับราชการ ค้าขาย และประกอบธุรกิจส่วนตัว โดยผู้ปกครองที่มีอาชีพเกษตรกรรมมีการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดถูกต้องน้อยกว่าผู้ปกครองที่มีอาชีพ รับจ้าง ค้าขาย รับราชการ ธุรกิจส่วนตัว เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ต้องใช้

แรงงานจึงมีการใช้ยาแก้ปวดกันค่อนข้างมาก จึงทำให้นักเรียนปฏิบัติตามผู้ปกครองในการใช้ยาแก้ปวด ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง

4. เมื่อเปรียบเทียบความรู้ เจตคติและการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดกับรายได้ครอบครัว พบว่านักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่างกัน มีความรู้ในการใช้ยาแก้ปวดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบรายคู่แล้ว ไม่พบรายใดคู่ใดมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า สภาพสื่อสารมวลชนในปัจจุบันค่อนข้างทั่วถึง นักเรียนสามารถรับสื่อได้จากหลายๆแหล่ง สื่อแต่ละประเภทจะเข้าถึงนักเรียนแต่ละกลุ่มไม่เท่าเทียมกัน จึงขึ้นกับกำลังความสามารถของแต่ละกลุ่ม จึงไม่สามารถเปรียบเทียบได้อย่างชัดเจนว่า นักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้คู่ใดแตกต่างจากคู่ใด ส่วนด้านเจตคติ และการปฏิบัตินั้น พบว่านักเรียนที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้ต่างกันมีเจตคติ และการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน เนื่องจากสภาพสังคมค่านิยม ขนบธรรมเนียม สภาพแวดล้อม ที่อาศัยอยู่ยังคงมีอิทธิพลต่อการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วยด้วย โดยที่ไม่คำนึงถึงรายได้ของครอบครัวแต่อย่างใด

5. ความรู้กับเจตคติ ความรู้กับการปฏิบัติ และเจตคติกับการปฏิบัติในการใช้ยาแก้ปวดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ว่าความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลปฏิบัติพฤติกรรมอนามัย และ นิภา มนูญปัจ (2528) ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง

ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติทางด้านอนามัยทั้ง 3 อย่างมีความเกี่ยวข้องกัน โดยการเปลี่ยนแปลงความรู้ด้านสุขภาพอนามัย อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเจตคติ และการปฏิบัติทางด้านสุขภาพด้วย หรือการที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพด้านความรู้ เจตคติ หรือการปฏิบัติด้านใดด้านหนึ่งย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในด้านอื่นด้วย

จากปัญหาที่พบมานั้น พบว่ายาแก้ปวดเป็นยาที่ประชาชนนิยมใช้กันอย่างมากนั้นสามารถบรรเทาอาการปวดได้ ถ้าผู้ใช้ยาแก้ปวดใช้ในปริมาณที่พอเหมาะ ใช้ถูกต้องเหมาะสมกับอาการปวดแต่ละอย่าง แต่ถ้าใช้ในปริมาณมาก ใช้เป็นเวลานานติดต่อกัน ใช้ไม่เหมาะสมกับอาการเจ็บป่วยก็สามารถทำให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ หรือเกิดอาการข้างเคียงที่รุนแรงมากหรือน้อยแตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการต้านทานต่อยาของผู้ป่วยเอง และระยะเวลาในการได้รับยานั้น (กำพลศรีวิวัฒนกุล, 2526)

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมให้มีการให้ความรู้เรื่องการใช้อยากับนักเรียนเพิ่มขึ้นเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยเพิ่มเนื้อหาทางการใช้ยาแก้ปวดในวิชาสุขศึกษา

2. เพื่อเป็นการลดปัญหาการใช้ยาแก้ปวดไม่ถูกต้องและการติดยาแก้ปวด จึงควรให้ร้านขายยาโดยทั่วไปต้องมีเภสัชกรประจำ และให้ร้านขายของชำขายยาเพราะยาสามัญประจำบ้านหรือยาบรรจสุเสร็จที่ไม่ใช่ยาอันตราย ภายใต้ผู้ที่ผ่านการอบรมมาแล้วเท่านั้น

3. จัดให้มีการอบรมเสริมความรู้อาสาสมัคร
สาธารณสุขในชุมชนให้มีความรู้เรื่องยาแก้ปวด และ
การใช้ที่ถูกต้อง เพื่อเผยแพร่สู่ประชาชนและดูแลสุขภาพ
ของประชาชนให้ถูกต้อง

4. รณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนเรื่องการ
ใช้ยาแก้ปวดผ่านสื่อมวลชนทุกประเภท

5. รัฐควรมีมาตรการการห้ามโฆษณาขายยา
เรื้อโดยตรงกับประชาชน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผศ.จุฑามาศ
เทพชัยศรี ที่ช่วยกรุณาให้คำชี้แนะให้งานวิจัยมี
ความสมบูรณ์ขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2539). มูลค่าการผลิตและนำส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรสำหรับยาแผนปัจจุบัน
(ออนไลน์). กองควบคุมยา : fad. moph. Th. กระทรวงฯ.
- กำพล ศรีวัฒนกุล. (2526). คู่มือเภสัชชุมชน 2 เรื่องปวด การอบรมทางวิชาการด้านเภสัชชุมชนครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กล้าหาญ ภัคคะพิลาส. (2533). ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการซื้อยาแก้ปวดลดใช้รับประทานเอง
ในตำบลหนองสารเดช อำเภอโคกสำโรง, จังหวัดลพบุรี. ภาคนิพนธ์ สส.บ. (สาธารณสุขศาสตร
บัณฑิต). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- จริยวัตร คมพยัคฆ์ และคนอื่นๆ. (2527). ระบาดวิทยาการใช้ยาแก้ปวดและลดใช้ของผู้ประกอบ
อาชีพเภสัชสามล้อในจังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิภา มนูญปัจจุ (2528). การวิจัยทางสุขศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต.
- บรรเจิด เตชาศิลปชัยกุล. (2537). พฤติกรรมการใช้ยาแก้ปวดเมื่อยของประชาชนในจังหวัดศรีสะเกษ.
ศรีสะเกษ : กลุ่มงานคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดศรีสะเกษ.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). ทศนคติ : การวัดและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอนามัย. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- พรทิพย์ สุประดิษฐ์. (2538, มกราคม). “การคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาในงานสาธารณสุขมูลฐาน : แนวคิด
และสถานการณ์การคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย,” การพัฒนารูปแบบการคุ้มครองผู้บริโภค
ด้านยาทางสาธารณสุขมูลฐาน. นนทบุรี : สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน สำนักงาน
ปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- ภิรมย์ กมลรัตนกุล และคณะ. (2540). “ปัญหาสังคมและสาธารณสุขของคนงานก่อสร้างในเขตกรุงเทพ -
มหานคร,” การวิจัยระบบปัญหาสาธารณสุข. 5(2) : 80-90.

วินัส ปัทมภาสพงษ์ และไพบุลย์ ดำริห์. (2533). การศึกษาการบำบัดความเจ็บปวดของประชากรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. ภาควิชาสุขศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

ศิริลักษณ์ กุลวิฑิต. (2538). การแก้ไขปัญหายาเสพติด และการพัฒนาทะเบียนตำรับยา. กรุงเทพฯ : กองควบคุมยา สำนักงานอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข.

สอาดลักษณ์ จงคล้ายกลาง. (2538). พฤติกรรมการใช้ยาแก้ปวดของเกษตรกรผู้สูงอายุ : การศึกษาหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ สค.ม. (มนุษยวิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.

สารภี ลีประเสริฐ และคนอื่นๆ. (2531). การป้องกันการระบาดของยาแก้ปวดชนิดไม่เสพติดโดยการนัดไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์ฝึกอบรมและวิจัยอนามัยชนบท คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

Hope, Linda Rath. (1993, September). "The effects of a risk status on a student's knowledge, attitudes and behavior concerning drugs and alcohol, self-esteem, peer pressure, and sensation seeking tendencies," Dissertation Abstracts International. 54.